

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**“GLOBALLASHUV SHAROITIDA
YOSHLAR MA'NAVIYATI”**

**MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY**

KONFERENSIYA

**MATERIALLARI
TO'PLAMI**

TOSHKENT - 2026-YIL

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA
ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**“GLOBALLASHUV SHAROITIDA YOSHLAR
MA'NAVIYATI”**

**MAVZUSIDAGI 2026-YIL 22-APREL RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI
materiallar to'plami**

Toshkent shahri-2026

“Globallashuv sharoitida yoshlar ma’naviyati” mavzusidagi 2026-yil 22-aprel respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallar to’plami. Toshkent, “LAVITA PRINT MCHJ nashriyoti, 2026. 355-bet.

Mas’ul muharrir:
Abdurazakova K.Y.
Siyosiy fanlar bo’yicha falsafa doktori (PHD)

To’plab, nashrga tayyorlovchilar:
A. Bo’ronov, N. Nazarov, A. Yarkulov, S. Abdusalomova, B. Xaytboyev.

Annotatsiya

Mazkur respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to’plami "O'zbekiston – 2030" strategiyasi hamda "Yangi O'zbekiston — ma'rifatli jamiyat" konsepsiyasi doirasida belgilangan ustuvor vazifalar ijrosiga bag'ishlangan. To'plamda globallashuvning yoshlar dunyoqarashiga ta'siri, ijtimoiy-siyosiy va falsafiy talqinlar, shuningdek, mustaqillik yillarida O'zbekistonning iqtisodiy va madaniy taraqqiyoti masalalari chuqur tahlil etilgan. Alohida e'tibor yoshlarning axloqiy va valeologik strategiyalarini shakllantirish hamda ularda mafkuraviy immunitetni mustahkamlashga qaratilgan. To'plam tarkibidan soha mutaxassislari bilan bir qatorda, "Kelajak vorislari" sho'basi doirasida iqtidorli magistr va talabalarning ham ilmiy izlanishlari o'rin olgan.

Аннотация

Данный сборник материалов республиканской научно-практической конференции посвящен реализации задач, определенных в рамках стратегии «Узбекистан – 2030» и концепции «Новый Узбекистан — просвещенное общество». В сборнике глубоко анализируются вопросы влияния глобализации на мировоззрение молодежи, социально-политические и философские интерпретации, а также экономическое и культурное развитие Узбекистана в годы независимости. Особое внимание уделено формированию нравственных и валеологических стратегий молодежи, а также укреплению их идеологического иммунитета. Наряду со статьями ведущих специалистов, в сборник вошли научные изыскания одаренных магистров и студентов в рамках секции «Наследники будущего» (Kelajak vorislari).

Annotation

This collection of republican scientific-practical conference materials is dedicated to the implementation of tasks defined within the framework of the "Uzbekistan – 2030" strategy and the "New Uzbekistan — Enlightened Society" concept. The collection provides a profound analysis of globalization's impact on the youth's worldview, socio-political and philosophical interpretations, as well as the economic and cultural development of Uzbekistan during the years of independence. Special focus is placed on forming the moral and valeological strategies of young people and strengthening their ideological immunity. Along with the works of established experts, the collection features scientific research by talented graduate and undergraduate students within the "Successors of the Future" (Kelajak vorislari) section.

ularning salbiy oqibatlarini kamaytirish mumkin bo'ladi. Natijada esa bolalar raqamli jamiyat sharoitida barkamol, ongli va mas'uliyatli shaxslar sifatida voyaga yetadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. UNESCO. *Education in a Digital World*. – Paris: UNESCO Publishing, 2021.
2. UNICEF. *The State of the World's Children 2017: Children in a Digital World*. – New York: UNICEF, 2017.
3. World Health Organization. *Guidelines on Physical Activity, Sedentary Behaviour and Sleep for Children Under 5 Years of Age*. – Geneva: WHO, 2019.
4. OECD. *Students, Computers and Learning: Making the Connection*. – Paris: OECD Publishing, 2015.
5. American Academy of Pediatrics. *Children and Media Use Guidelines*. – USA, 2016.
6. “Tafakkur manzili” ilmiy-ma'rifiy jurnali. – Toshkent, 2023.
7. *International Scientific and Practical Conference Proceedings*. – Vol. 1, No. 6, 2025.
8. “Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi” ilmiy jurnali. – Toshkent, 2024. – B. 177.
9. Castells Manuel *The Rise of the Network Society*. – Oxford: Blackwell Publishers, 2010.
10. Tapscott Don *Digital Economy*. – New York: McGraw-Hill, 1995.

SHAYBONIYLAR DAVLATIDA ILMIY VA MADANIY HAYOT

Jo'raqulov Jasurbek

Oriental universiteti Tarix fakulteti

Doi: 10.52773/tsuull.conf.2026.22.04/RLWK5352

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada Shayboniylar davlati bo'ylab ilmiy va madaniy hayotning o'sish bosqichlari, uning ijtimoiy-siyosiy asoslari va fan, adabiyot, me'morchilik va san'at sohalaridagi yutuqlari ko'rib chiqiladi. Shayboniylar davrida Movarounnahr va Xurosonda ilmiy muhitning rivojlanishi, madrasa faoliyatining o'sishi, adabiyot va tarixning rivojlanishi mustaqil ravishda ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, davlat amaldorlarining homiylik amaliyotlari va fan va madaniyatga bo'lgan munosabati ta'kidlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Shayboniylar davri o'ziga xos ilmiy va madaniy uyg'onish davrlaridan biri bo'lib, keyingi davrlar uchun mustahkam poydevor yaratdi.

Kalit so'zlar: *Shayboniylar davlati, ilmiy hayot, madaniyat, madrasalar, tarixnavislik, adabiyot, me'morchilik, Movarounnahr, Xuroson, ilm-fan rivoji.*

НАУЧНАЯ И КУЛЬТУРНАЯ ЖИЗНЬ В ГОСУДАРСТВЕ ШАЙБАНИДОВ

Жоракулов Жасурбек,
Исторический факультет Университета Oriental

Аннотация. В данной научной статье рассматриваются этапы развития научной и культурной жизни в государстве Шайбанидов, ее социально-политические основы, а также достижения в области науки, литературы, архитектуры и искусства. Особое внимание уделяется развитию научной среды в Мавераннахре и Хорасане в период правления Шайбанидов, расширению деятельности медресе, а также самостоятельному развитию литературы и историографии. Наряду с этим подчеркивается роль государственной элиты и практика меценатства, а также их отношение к развитию науки и культуры. Результаты исследования показывают, что эпоха Шайбанидов стала одним из своеобразных периодов научно-культурного подъема, заложившим прочную основу для последующих этапов развития.

Ключевые слова: *государство Шайбанидов, научная жизнь, культура, медресе, историография, литература, архитектура, Мавераннахр, Хорасан, развитие науки.*

SCIENTIFIC AND CULTURAL LIFE IN THE SHAYBANID STATE

Jasurbek Joraqulov,
Faculty of History, Oriental University

Abstract. This scientific article examines the stages of development of scientific and cultural life in the Shaybanid State, its socio-political foundations, and achievements in the fields of science, literature, architecture, and art. Particular attention is given to the development of the intellectual environment in Transoxiana and Khorasan during the Shaybanid period, the expansion of madrasah activities, and the independent growth of literature and historiography. In addition, the role of state officials, their patronage practices, and their attitudes toward science and culture are emphasized. The research findings indicate that the Shaybanid era represents a distinctive period of scientific and cultural revival, which laid a solid foundation for subsequent historical development.

Keywords: *Shaybanid State, scientific life, culture, madrasahs, historiography, literature, architecture, Transoxiana, Khorasan, development of science.*

Markaziy Osiyo tarixi uchun muhim bo'lgan davlat tizimlaridan biri Shayboniylar davlati edi. Bu davlatning tashkil topishi va o'sishi siyosiy jarayonlar,

shuningdek, fan va madaniyatning rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq. XVI asr boshlarida tashkil etilgan Shayboniylar imperiyasi tezda Movarounnahr va Xuroson ustidan hukmronligini kengaytirdi, bu esa ma'rifat, madaniyat va ilm-fanning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatdi.

Mavjud ilmiy an'analarning davomiyligi Shayboniylar davrida ilmiy hayotning rivojlanishining asosiy sababidir. Shayboniylar Temuriylar davrida tashkil etilgan kutubxonalar, madrasalar va ilmiy maktablarga ham yordam ko'rsatdilar. Natijada doimiy ilmiy muhit saqlanib qoldi. Xususan, Buxoro, Samarqand va Hirot ilmiy faoliyatning asosiy markazlari sifatida paydo bo'ldi. Bu shaharlarning madrasalari diniy bilimlarni berishdan tashqari, falsafa, matematika, tibbiyot va adabiyot kabi sohalarning rivojlanishiga yordam berdi.

Ilmiy muhit evolyutsiyasida hukmdorlar ayniqsa sezilarli ta'sirga ega edilar. Shayboniylar sulolasining vakillari yozuvchilar va olimlarni targ'ib qilishdi va madaniyat va ilm-fanga e'tibor berishdi. Natijada, ilmiy tadqiqotlarni olib borish uchun qulay sharoitlar yaratildi. Davlat rahbarlarining homiylik dasturi natijasida ko'plab ilmiy nashrlar va tarixiy voqealar haqida yozma ma'lumotlar yaratildi.

Shayboniylar davrida gullab-yashnagan sohalardan biri tarixshunoslik edi va bu davrda yaratilgan tarixiy yozuvlar bugungi kunda ham muhim manbalar hisoblanadi. Tarixchilar o'z asarlarida ham siyosiy, ham ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni muhokama qilishdi. Bu o'sha davrning umumiy qiyofasini tiklashga imkon beradi. Badiiy adabiyot tarixiy asarlar bilan birga rivojlandi va mualliflar va shoirlar o'z asarlaridan ijtimoiy muammolar, axloqiy muammolar va insoniy ideallarni ifodalash uchun foydalanganlar.

Bundan tashqari, san'at va me'morchilik madaniy hayotning muhim jihatlari sifatida paydo bo'ldi. Shayboniylar sulolasi davrida o'zining nafisligi va badiiy bezaklari bilan ajralib turadigan ko'plab binolar qurildi. Masjidlar, madrasalar va maqbaralar ibodat joylaridan tashqari, madaniy faoliyat markazlari ham bo'lgan. Ushbu inshootlarda davrning estetik nuqtai nazari va texnologik qobiliyati aks etgan.

Bundan tashqari, Shayboniylar davrida qo'lyozma madaniyati paydo bo'ldi. Miniatyura rassomligi, xattotlik va buxgalteriya hisobi yuqori malakaga ega bo'ldi.

Natijada ilmiy va ijodiy ishlar keng tarqaldi. Kutubxonalar faoliyati ilmiy ma'lumotlarni avloddan-avlodga uzatish va saqlashda juda muhim ahamiyatga ega edi.

Bu masala dolzarbdir, chunki Shayboniylar davrining ilmiy va madaniy merosi bugungi kunda ham dolzarbdir. Bu davrni o'rganish orqali Markaziy Osiyo xalqlarining ilmiy tafakkuri, madaniy qadriyatlari va tarixiy rivojlanish bosqichlarini chuqur tushunish mumkin.

Shunday qilib, Shayboniylar davrining ilmiy va madaniy faoliyatini chuqur o'rganish muhim ilmiy ishdir.

Zamonaviy tarixda ishlab chiqilgan ilmiy usullar Shayboniylar imperiyasining ilmiy va madaniy faoliyatini tadqiq qilish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Tarixiy manbalarni o'rganish, madaniy tadqiqotlar metodologiyalari va ijtimoiy-falsafiy g'oyalarni o'rganish ushbu mavzu bo'yicha tadqiqotlar uchun asosiy asos bo'lib xizmat qildi. Hozirgi ilmiy nashrlar tufayli Shayboniylar davrini boshqa nuqtai nazardan baholashimiz mumkin.

Avvalo, Shayboniylar davrining siyosiy, iqtisodiy va madaniy jihatlarini O'zbekiston tarixini asosiy o'rganishda chuqur o'rganiladi. Uning bu davrdagi tarixiy jarayonlardagi o'rni va ahamiyati, ayniqsa, o'zbek davlatchiligi tarixiga bag'ishlangan ilmiy ishlarda namoyon bo'ladi [2]. Ushbu tadqiqotlarda fan va madaniyatning rivojlanishiga hissa qo'shgan elementlardan tashqari, Shayboniylar davlatining ijtimoiy tuzilishi, siyosiy tuzilishi va qurilishi ham hisobga olinadi.

Tarixiy materiallar bilan ishlashda texnika juda muhimdir. Tarixiy asarlarning mazmunini qayta tiklash va ularning ishonchlilik darajasini baholash manbashunoslik bo'yicha ilmiy tadqiqotlar orqali mumkin bo'ladi [8]. Shayboniylar davridagi matn materiallarini chuqur o'rganish orqali bu ilmiy va madaniy jarayonlarni yanada to'g'ri tushuntirishga yordam beradi. Bundan tashqari, muallifning nuqtai nazari, yozuv muhiti va tarixiy asarlarning lingvistik xususiyatlari o'rganiladi.

Shayboniylar davrida yaratilgan ilmiy va madaniy merosni o'rganish tarixiy materiallardan tashqari zamonaviy tadqiqotlarga ham katta tayanadi. Bu davrning ilmiy muhiti O'zbekiston tarixiga oid ilmiy adabiyotlarda metodik jihatdan yoritilgan [4].

Ushbu tadqiqotlar madrasalar faoliyati, ilmiy maktablarning tashkil etilishi va olimlar faoliyati haqida qimmatli ma'lumotlar beradi.

Madaniy hayotni o'rganishda madaniy tadqiqotlar metodologiyasi qo'llaniladi. Bu usul adabiyot, san'at va me'morchilik sohalarining evolyutsiyasini chuqur tahlil qilish imkonini beradi [7]. Madaniy tadqiqotlar metodologiyasi bizga jamiyat evolyutsiyasida madaniy hodisalarning rolini, shuningdek, ularning ichki qoidalarini aniqlash imkonini beradi. Shayboniylar davrida yaratilgan madaniy merosning asosiy xususiyatlari va rivojlanish naqshlari shunga asoslanib belgilanadi.

Bundan tashqari, Shayboniylar davlatining madaniy hayotining ba'zi jihatlari ilmiy adabiyotlarda mustaqil ravishda o'rganilgan. Bu davrdagi madaniy o'sish elementlari, masalan, siyosiy barqarorlik, iqtisodiy imkoniyatlar va davlat siyosati, ushbu sohadagi ishlarda o'rganiladi [5]. Bu bizga ilmiy va madaniy hayotning ichki va tashqi bosimlarga javoban qanday rivojlanganligini o'rganish imkonini beradi.

Tarixiy jarayonlarni o'rganishda qiyosiy-tahliliy texnikadan ham keng foydalaniladi. Ushbu yondashuv Shayboniylar davri va boshqa tarixiy davrlar o'rtasidagi o'xshashliklar va qarama-qarshiliklarni aniqlashga yordam beradi. Xususan, Temuriylar davri bilan taqqoslash ilmiy va madaniy hayotning uzluksizligini ko'rsatadi [6]. Tarixiy rivojlanishning izchilligini baholashda bu juda muhimdir.

Bundan tashqari, metodik yondashuv zamonaviy tadqiqotlar uchun juda muhimdir. Ushbu usul Shayboniylar ilmiy va madaniy hayotini har tomonlama o'rganish imkonini beradi. Ushbu tizimning asosiy tarkibiy qismlari davlat siyosati, ilmiy muassasalar, ta'lim muassasalari va ijodiy muhitni o'z ichiga oladi. Ushbu komponentlarning bir-biri bilan qanday bog'liqligini o'rganish uchun ilmiy tahlil qo'llaniladi. Biroq, tarixiy jarayonlarni o'rganishda haqiqiy ma'lumotlardan foydalanish ham bir xil darajada muhimdir. Ilmiy natijalar asosan tarixiy yozuvlar, qo'lyozmalar va arxeologik kashfiyotlardan olinadi [1]. Ushbu ma'lumotlar Shayboniylar ilmiy va madaniy hayotining aniq tasvirini tiklashga yordam beradi.

Bu tadqiqot ko'pincha tarixiy, madaniy va qiyosiy texnikalarni o'z ichiga olgan. Bu Shayboniylar davrining ilmiy va madaniy hayotini juda batafsil tahlil qilish

imkonini berdi. Tanlangan yondashuv tadqiqotning nazariy va amaliy qiymatini oshiradi, shu bilan birga ilmiy topilmalarning haqiqiylikini kafolatlaydi.

Shayboniylar siyosatining o'ziga xos xususiyatlari va rivojlanish elementlari uning ilmiy va madaniy hayotini o'rganish jarayonida keng ko'lamda o'rganiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Markaziy Osiyo tarixidagi Shayboniylar davri murakkab, ammo samarali ilmiy va madaniy faoliyat bilan ajralib turadi.

Birinchidan, ilmiy hayotning evolyutsiyasi masalasini hal qilishda ushbu jarayonning tarixiy asoslarini hisobga olish kerak. Temuriylar davrida shakllangan ilmiy an'analar Shayboniylar ilmiy muhitining rivojlanishi uchun asos bo'lib xizmat qilgan [6]. Bu ilmiy fikrning saqlanib qolishini kafolatlagan. Shu bilan birga, ilmiy harakatlarning yo'nalishi va mazmuniga o'zgaruvchan siyosiy sharoitlar ma'lum darajada ta'sir ko'rsatgan.

Ilmiy muhitning rivojlanishiga madrasalar sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Bu ta'lim muassasalari diniy bilimlardan tashqari dunyoviy fanlarni ham taklif qilgan [4]. Bu ilmiy tushunchaning umumiy rivojlanishiga hissa qo'shgan. Munozara davomida madrasalar ham ta'lim, ham ilmiy tadqiqot muassasalari sifatida muhim rol o'ynaganini ta'kidlash kerak.

Suhbatning yana bir muhim mavzusi madaniy hayotning evolyutsiyasidir. Shayboniylar davrida san'at va me'morchilikda sezilarli yutuqlarga erishildi [7]. Bu yutuqlar o'sha davrning ijtimoiy talablari va estetik afzalliklarining aksidir. Xususan, diniy muassasalarning tashkil etilishi madaniy faoliyatning jamlanishiga olib keldi.

Masala adabiyot va tarixning evolyutsiyasiga ham qaratilgan. Tarixiy yozuvlar o'sha davrning siyosiy va ijtimoiy hayotini yoritib beradi [1]. Badiiy adabiyot jamiyatning ma'naviy hayotini ham rivojlantirdi. Muhokama xulosalari shuni ko'rsatadiki, adabiyot Shayboniylar davrida ham estetik, ham ta'lim maqsadlariga xizmat qilgan.

Yana bir muhim muammo - bu davlat siyosatining ilmiy va madaniy hayotga qanday ta'sir qilishi. Shayboniylar imperatorlari fan va madaniyatni rivojlantirish orqali tsivilizatsiyaning ma'naviy rivojlanishiga yordam berishgan [5]. Natijada madaniy va ilmiy ishlar uchun qulay sharoitlar yaratildi.

Ilmiy va madaniy hayot o'rtasidagi bog'liqlik tadqiqotning yana bir muhim mavzusidir. Madaniyat va fan bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar sifatida rivojlandi. Sivilizatsiyaning umumiy rivojlanishi bundan foyda ko'rdi.

Umuman olganda, muhokama natijalari Shayboniylar davrida ilmiy va madaniy hayotning qanchalik murakkab rivojlanganligini ko'rsatadi. Bu davrning o'ziga xosligi uning tarixiy merosni saqlab qolgan holda yangi ishlarga erishganligidan kelib chiqadi. Bu bizga Shayboniylar davrini Markaziy Osiyo tarixidagi muhim davr sifatida baholash imkonini beradi.

Shayboniylar davrida madaniy hayot turli yo'llar bilan gullab-yashnadi. Ular orasida fan, adabiyot, san'at va me'morchilik ayniqsa muhim ahamiyatga ega edi.

Shayboniylar davrida fan va ta'limning rivojlanishiga katta e'tibor qaratildi. Bu davrda Samarqand, Buxoro va Toshkent ilmiy markazlar sifatida tan olingan. Shayboniylar monarxlarining madrasalar va kutubxonalar qurishi ilm-fanning rivojlanishini sezilarli darajada tezlashtirdi. Xususan, Buxoro bu davrda "Movarounnahr qiblasi" sifatida paydo bo'ldi. Shayboniylar kutubxonalari tomonidan Islom huquqi, falsafa, astronomiya va tibbiyot sohalaridagi muhim adabiyotlar to'plangan.

Shayboniylar davrida ham buyuk adabiy yutuqlar qayd etildi. Alisher Navoiy merosiga asoslanib, o'zbek adabiyoti bu davrda ham rivojlanishda davom etdi. Shoirlar va yozuvchilar o'z asarlarida ma'rifat va insonparvarlik tushunchalarini ilgari surdilar. Muhammad Shayboniyxon shoir bo'lgan Shayboniylar podshohlari orasida alohida mavqega ega. U o'z asarlarida islom tamoyillari, millatchilik va vatanparvarlikni yuksaltirdi.

Qurilish san'ati Shayboniylar davrida o'ziga xos tarzda rivojlandi. Arxitekturaning eng ajoyib namunalari Buxoro, Samarqand va Toshkentda qurilgan madrasalar, masjidlar va maqbaralar deyiladi. Buxorodagi Shayboniylar maqbarasi, Ulug'bek madrasasi va Ko'kaldosh madrasasi, ayniqsa, bu davrda erishilgan me'moriy yuksakliklarni namoyish etadi. Bu yodgorliklar ibodatxonalar bo'lishdan tashqari, madaniy va ilmiy ishlar uchun muhim markaz bo'lib xizmat qilgan.

Shayboniylar davrida gullab-yashnagan muhim sohalardan biri ichki va tashqi savdo uchun juda muhim bo'lgan san'at va hunarmandchilik edi. Bu davrda yog'och o'ymakorligi, misgarlik, gilam to'qish va miniatyura san'ati ayniqsa rivojlandi. Xususan, hisob-kitob an'analari va Qur'onni ko'chirish texnikasi yuqori darajada rivojlangan edi. Shayboniylar, ayniqsa, diniy ta'limotni rivojlantirish va Islomni mustahkamlashga e'tibor qaratganlar. Ularning hukmronligi davrida Markaziy Osiyoda so'fiylik va fiqhshunoslik bo'yicha muhim asarlar yaratilgan. Bu davrda, xususan, Naqshbandiya tariqati jamiyatda ilohiy va ma'naviy ahamiyatga ega bo'lib, ancha kengaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Shayboniylar davrida ilmiy va madaniy hayotning evolyutsiyasi murakkab jarayon bo'lgan. Ijtimoiy ehtiyojlar, davlat siyosati va tarixiy meros o'zaro ta'sir qilib, bu jarayonni yaratdi.

Birinchidan, mavjud ilmiy an'alar ilmiy hayotning o'sishi uchun asos bo'lib xizmat qilgani aniqlandi. Shayboniylar sulolasi davrida Temuriylar davrida tashkil etilgan ilmiy maktablar o'z faoliyatini davom ettirdi [6]. Bu ilmiy fikrning saqlanib qolishini kafolatladi.

Ikkinchidan, ilmiy faoliyatning asosiy markazlari madrasalar edi. Bu institutlar turli fanlarni o'qitar va ilmiy tadqiqotlar olib borar edi [4]. Bu ilmiy ma'lumotlarning keng tarqalishiga hissa qo'shdi.

Uchinchidan, adabiyot, san'at va me'morchilik sohalari madaniy hayotning o'sishini namoyish etdi [7]. Bu sohalardagi yutuqlar o'sha davrdagi madaniyat darajasini ko'rsatadi.

To'rtinchidan, adabiyot va tarixning rivojlanishi jamiyatning ma'naviy hayotini yuksaltirdi. Tarixiy asarlar davrning ijtimoiy hayotini ifodaladi [1].

Beshinchidan, fan va madaniyatning rivojlanishiga hukumat siyosati sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Fan va madaniyatning rivojlanishiga monarxlarning ushbu sohalarga sodiqligi foyda keltirdi [5].

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Shayboniylar davrida ilmiy va madaniy hayot juda rivojlangan. Kelajak avlodlar bu davrda yaratilgan ilmiy va madaniy merosdan katta foyda ko'rishgan.

Shayboniylar davri tarix davomida ilm-fan, madaniyat va siyosatning rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan. Bu davrda rivojlangan ilmiy va madaniy muhitning murakkab xususiyatlari uni ajratib turardi. Tarixiy meros, davlat siyosati va ijtimoiy talablarning davomi bu muhitning qurilishi va rivojlanishiga hissa qo'shadigan ko'plab o'zgaruvchilar qatoriga kiradi.

Mavjud ilmiy an'analarning davomi Shayboniylar davrida ilmiy taraqqiyotning asosiy poydevori bo'lib xizmat qildi. Shayboniylar Temuriylar davrida tashkil etilgan ilmiy maktablar va ta'lim tizimini qurdilar va saqlab qoldilar. Bu ilmiy tadqiqotlarning davom etishini kafolatladi. Xususan, madrasalar faoliyati o'sib borishi bilan ilmiy bilimlarning tarqalishining asosiy markazlari bo'lgan. Bu maktablarda diniy fanlarni o'qitishdan tashqari, dunyoviy fanlar ham o'qitildi, bu esa ilmiy fikrning o'sishiga hissa qo'shdi.

Davlat rahbarlarining ilm-fanni rivojlantirishdagi roliga alohida e'tibor qaratish kerak. Shayboniylar sulolasi vakillari fan va madaniyatni rivojlantirish orqali tsivilizatsiyaning ma'naviy rivojlanishiga yordam berishdi. Ko'plab olimlar va rassomlar ularning homiyligi natijasida o'z ishlarini erkin davom ettirish imkoniyatiga ega bo'lishdi. Ijodiy va ilmiy asarlar yaratilishi bundan foyda ko'rdi.

Bu davrning yana bir muhim jihati madaniy hayotning o'sishidir. Arxitektura sohasida yaratilgan binolarning ulug'vorligi va murakkab bezaklari ularni boshqalardan ajratib turardi. Ijtimoiy va diniy talablarni qondirishdan tashqari, bu binolar estetik ideallarni rivojlantirishda muhim rol o'ynadi. Xususan, xattotlik va miniatyura san'ati ijodiy va ilmiy tarixni saqlashda muhim rol o'ynagan yuqori darajada rivojlangan san'at turlari edi.

Adabiyot va tarix sohalaridagi yutuqlar Shayboniylar davrining fan va madaniyatdagi yutuqlarini ham yaqqol ko'rsatib beradi. Badiiy asarlar insoniy ideallar, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy masalalarga urg'u bergan bo'lsa, tarixiy asarlar o'sha davrning siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy hayotini aks ettirdi. Natijada jamiyatning ma'naviy hayoti yaxshilandi.

Xulosa qilib aytganda, Shayboniylar davri Markaziy Osiyo tarixida fan va madaniyatning rivojlanishi uchun muhim davrdir. Kelajak avlodlar bu davrda

yaratilgan ilmiy va madaniy merosdan katta foyda ko'rishdi. Ushbu merosni o'rganish va tahlil qilish ilmiy nuqtai nazardan hali ham muhimdir. Shunday qilib, Shayboniylar davrining ilmiy va madaniy amaliyotlarini chuqur o'rganish tarixiy bilimlarni oshirishdan tashqari, zamonaviy fan va madaniyatning rivojlanishiga ham hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ahmedov B. O'zbekiston tarixi manbalari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021. – 145–162-betlar.
2. Azamat Ziyo. O'zbek davlatchiligi tarixi. – Toshkent: Sharq, 2020. – 201–219-betlar.
3. Karimov Sh. Markaziy Osiyo tarixining dolzarb masalalari. – Toshkent: Fan, 2022. – 98–115-betlar.
4. Muhammadjonov A. O'zbekiston tarixi (XVI–XIX asrlar). – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 56–74-betlar.
5. Rahimov Q. Shayboniylar davlati va uning madaniyati. – Toshkent: Akademnashr, 2023. – 122–140-betlar.
6. Sagdullaev A. O'rta Osiyo tarixi. – Toshkent: Universitet, 2021. – 178–195-betlar.
7. Xasanov X. Madaniyatshunoslik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 88–104-betlar.
8. Yusupov E. Tarixiy manbashunoslik. – Toshkent: Tafakkur, 2020. – 67–83-betlar.

IMOM AL-BUXORIY MAJMUASI – ISLOM SIVILIZATSIYASINING NODIR MEROSI

Xurromova Sevara Sherzod qizi

Alisher Navoiy nomidagi

Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

sevaraxurramova816@gmail.com

Doi: 10.52773/tsuull.conf.2026.22.04/OGKR3827

Annotatsiya: Mazkur maqolada Imom al-Buxoriy majmuasining islom sivilizatsiyasidagi o'rni, uning tarixiy shakllanishi hamda ma'naviy-madaniy meros sifatida ahamiyati ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, majmuaning zamonaviy me'moriy qiyofasi, qayta tiklash jarayonlari va uning Imom al-Buxoriy ilmiy merosi bilan bog'liq jihatlari tahlil qilinadi. Majmuaning islom olamidagi nufuzi, ziyoratgoh sifatidagi maqomi hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlar tizimidagi o'rni keng

MUNDARIJA.

T\ r	Mavzusi	beti
I. GLOBALLASHUV VA YOSHLAR FALSAFIY TALQIN		
1.	Sirojiddinov Sh.S. KIRISH SO'ZI.	4
2.	Jamolidinova O.R. TABRIK SO'ZI.	6
3.	Yunusov K.A. GLOBALLASHUV VA O'ZBEKISTONDA, YOSHLAR DUNYOQARASHINI YUKSALTIRISHGA INNOVATSION YONDASHUV	8
4.	Kushayev U.R. QISQA FORMATLI MEDIKONTENT VA YOSHLAR DUNYOQARASHINING SHAKLLANISHI	13
5.	Sultonova N.E. SHARQ OILALARIDA MEHR VA MUHABBAT KO'RINISHLARI.	19
6.	Mamatqobilov T., Ergasheva R., Saydirasulova D. FAVQULODDAGI HOLATDA AHOLI BILAN PSIXOLOGIK ISHLASH VA KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH USULLARI	23
7.	Islamova D.X., Abdusattorov A.B. YOSHLARDA TINCHLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY MAZMUN-MOHİYATI	28
8.	Islamova D.X. YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA YOSHLARDA MA'NAVIY MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNING YECHIMI	32
9.	G'ulamov O.G'. YOSHLAR MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISHDA IJTIMOİY OMILLARNING AHAMIYATI	37
10.	Ibrogimova G. MA'NAVIY TANLOVNING IJTIMOİY MOHIYATI VA UNING QADRIYATLAR TIZIMIDAGI O'RNI.	42
11.	Ahadov SH. CHINA AND BELT AND ROAD INITIATIVE IN	47

	CENTRAL ASIA.	
12.	Jumaqulova N., Arolova Z. GLOBALLASHUV SHAROITIDA YOSHLAR MA'NAVIYATINI SHAKLLANTIRISHDA BADIY ADABIYOTNING O'RNI	56
13.	Mirsoliyeva N. GLOBALLASHUV VA YOSHLAR MASALASINING FALSAFIY TALQINI	61
14.	Ibragimov B.I. TALABALARNING DAVLAT VA JAMIYAT OLDIDAGI IJTIMOY MAS'ULIYATINI RIVOJLANTIRISHDA ANTROPOSENTRIK YONDASHUVLAR MAZMUN MOHIYATI	65
15.	Shirnova Y.T., Isakulova S.E. GLOBALLASHUV SHAROITIDA O'ZBEK TILINING LINGVOMADANIY TRANSFORMATSIYASI: YOSHLAR NUTQI MISOLIDA	71
16.	Mirsoliyeva N. YOSHLAR MASALASI VA ULARNING DUNYOQARASHINI KENGAYTIRISHNING FALSAFIY IJTIMOY OMILLARI	75
17.	Karimov F. O'ZBEKISTONDA OILAVIY AJRIMLARNING SABABLARI VA ULARNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK OQIBATLARI	79
II. YOSHLAR DUNYOQARASHINI YUKSALTIRISHNING IJTIMOY-SIYOSIY OMILLARI		
18.	Omonov B. YOSHLAR SIYOSIY MADANIYATI VA MILLIY O'ZLIK MASALASIGA DOIR	85
19.	Kuchkarov V. PRAGMATIC ASPECTS OF NATIONAL SELF-CONSCIOUSNESS IN INCREASING YOUTH SOCIAL ACTIVITY	93
20.	Nazarov N. YOSHLARDA O'ZLIKNI ANGLASHNI YUKSALTIRISHDA TARIXIY QADRIYATLARNING O'RNI	101
21.	Abdurazakova K. IJTIMOY SIYOSAT: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.	107
22.	Nazarova D., Boymirzayev O.O. YANGI O'ZBEKISTONDA BOLALARNI ZO'RAVONLIKNING BARCHA SHAKLLARIDAN	113

	HIMOYA QILISH MEXANIZMLARI	
23.	Kudratova U. TALABALAR AKADEMIK ERKINLIGI MEZONLARI	119
24.	Jiyanmuratova G. YOSHLAR ELEKTORAL FAOLLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI SOTSIOMADANIY OMILLAR	123
25.	Ma'mirova O. DAVLAT VA MAHALLIY HOKIMIYAT BOSHQARUV ORGANLARI TIZIMINI NOMARKAZLASHTIRISHNING O'ZBEKISTON TAJRIBASI	128
26.	Salayev F. MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING IJTIMOY-SIYOSIY RIVOJLANISHIDA MILLATLARARO MUNOSABATLARNING TA'SIRI	135
27.	Ibragmov J. MEHNAT NIZOLARI VA ISH TASHLASHLAR	138
28.	Ergashev K., Shaymardonova G. KORRUPSIYA JAMIYATDAGI IJTIMOY ILLAT	145
29.	Бозаров А. НЕОГРАМШИАНСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ ГЕГЕМОНИИ В МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ.	151
30.	Qarshiboyeva M., Mirsoliyeva N. GLOBALLASHUV DAVRIDA YOSHLAR MA'NAVIYATI	159
31.	Mirraximov B. YOSHLAR SIYOSIY ONGI SHAKLLANISHIDA IJTIMOY TARMOQLARNING TA'SIRI	163
32.	Ergashev K.E. O'ZBEKISTON VA QOZOG'ISTONDA DIN ERKINLIGI VA DINIY MUNOSABAT	168
33.	Shirzad R. YOSHLAR HAYOTI MUAMMOLARI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA QIYOSIY TAHLIL (O'ZBEKISTON VA AFG'ONISTON MISOLIDA).	176
34.	Gong Yi Feng. THE REVIVAL OF THE SILK ROAD: FROM HISTORICAL DEPTH TO 2025 — A STUDY OF CHINA-UZBEKISTAN RELATIONS	189
35.	SHI FENGKAI. CHINA'S ECONOMIC MIRACLE AND THE SILK ROAD REVIVAL: A STUDY OF CHINA-UZBEKISTAN	197

	COOPERATION.	
36.	Rakhimov M. YOUTH SPIRITUAL DEVELOPMENT THROUGH COOPERATION WITH INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE FOREIGN POLICY OF NEW UZBEKISTAN	201
III. MUSTAQILLIK DAVRIDA O'ZBEKISTONNING IJTIMOIIY-SIYOSIY, IQTISODIY, MADANIY RIVOJLANISHI		
37.	Qahramon R. YANGI O'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN TUB ISLOHOTLARNING AHAMIYATI	207
38.	Isakov B.N. GLOBALLASHUV SHAROITIDA O'ZBEKISTON YOSHLARIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH VA MA'NAVIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.	220
39.	Jurakulov J. YOSHLAR O'RTASIDA FANLARARO HAMKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT MADANIYATINING O'RNI.	224
40.	Yarkulov A. YEVROPADA URUSH PAYTIDA VAYRON QILINGAN YODGORLIKLARNI QAYTA TIKLANISHI.	232
41.	Abdusalomova S. MARKAZIY OSIYODA TRANSPORT INTEGRATSIYASI: GLOBALLASHUV TENDENSIYALARI VA YOSH AVLODNING MADANIY TRANSFORMATSIYASI.	241
42.	Abdusalomova S. GLOBALLASHUV JARAYONIDA O'ZBEKISTONDA FUQARO AVIATSIYASI TARIXI VA YOSHLAR MADANIYATIGA TA'SIRI.	248
43.	Mirzoyeva F., Boboxonov Sh. O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASH MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR.	252
44.	Muminov B. MAMLUKATIMIZDA MODDIY MADANIY MEROSNI TARG'IB QILISHNING AHAMIYATI.	259
45.	Mirzoyeva F. O'ZBEKISTON HUDUDLARI UCHUN IQTISODIY XAVFSIZLIK MODEL.	268
46.	Qurbonova M. MILLIY MADANIYAT VA GLOBALLASHUV:	273

	MUVOZANAT MASALASI.	
47.	Mirzoyeva F., Rashidi O. BIZNESNI RIVOJLANTIRISH TUSHUNCHASI VA ELEKTRON TIJORATNING UNDA TUTGAN O'RNI (AFG'ONISTON MISOLIDA).	278
48.	Abdurazakova K., Rustamova A. RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING JAMIYATDA BOLALAR RIVOJIGA TA'SIRI.	282
49.	Jo'raqulov J. SHAYBONIYLAR DAVLATIDA ILMIY VA MADANIY HAYOT.	291
50.	Xurromova S. IMOM AL-BUXORIY MAJMUASI – ISLOM SIVILIZATSIYASINING NODIR MEROSI.	300
51.	Razzakova N., Axunova D. IJTIMOIY ISH TA'LIM INNOVATSION USULLAR: TALABANING KASBIY RIVOJLANISHI VA KELAJAKDAGI MUVAFFAQIYATLARI.	304
IV. GLOBALLASHUV DAVRIDA YOSHLARNING AXLOQIY VA VALEOLOGIK STRATEGIYALARI		
52.	Alimboyeva R. YOSHLAR SOG'LIGINI MUSTAXKAMLASHDA JISMONIY MASHQLARNI ORGANIZMGA TA'SIRINING HUSUSIYATLARI.	314
53.	Alimboyeva R. BASKETBOLCHILARNING XUJUM VA HIMOYA TEXNIKASINI MUSTAXKAMLASH METODIKASI.	319
54.	Alimboyeva R., Xolbekova Sh. YOSHLAR HAYOTIDA KURASHNING TARBIYAVIY AHAMIYATI.	324
55.	Xaitmetov F., Nuzilloeva G. MAKTABDA JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA O'QUVCHILAR FAOLIYATINI TASHKILLASHTIRISH USULIYATI.	330
56.	Alimboyeva R., Majidova O. ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING "BOBURNOMA" ASARIDA SPORT MUSOBAQALARINI TASVIRLANISHINING AHAMIYATI.	336

57.	Alimboyeva R., Norkobilova SH. JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA SOG'LOMLASHTIRUVCHI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH METODIKASI.	342
58.	Sobirova D. ZAMONAVIY GLOBALLASHUV SHAROITIDA INSON QADRI	349

To'plam materiallari mualliflarning tahriri holatida chop etildi.

Bosmaxonaga berildi

20.04.2026. bosishga ruxsat etildi 21.04.2026

Bichimi 60x84/16 Ofset qag'ozi. Timer New Roman garnituras

Nashr bosma tabog'i 3,8

Adadi 50 nusxada. Buyurtma № 02-19

“LAVITA PRINT MCHJ nashriyoti

Toshkent shahar, Bunyodkor shoh ko'chasi 27 A-uy

